

โรคติดเชื้อไวรัสซิกา (Zika Virus Disease)

ไวรัสซิกา (Zika virus) เป็นไวรัสที่เริ่มเป็นที่รู้จักตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 โดยถูกค้นพบครั้งแรกในเลือดของลิงแสม (macaque) ที่อาศัยอยู่ในป่าซิกา (Zika forest) ประเทศยูกันดา หลังจากนั้นเป็นเวลาเกือบ 70 ปีที่เชื่อกันว่าไวรัสชนิดนี้ ไม่ก่อให้เกิดโรคร้ายแรงใดๆ ในมนุษย์ เชื้อไวรัสซิกามีพาหะนำโรคคือ ยุงลาย (Aedes) โดยผู้ป่วยที่ติดเชื้ออาจไม่มี อาการ หรือมีเพียงไข้ต่ำๆ และผื่นตามตัว ซึ่งสามารถหายไปเองได้โดยไม่ต้องรักษา นอกเหนือจากทวีปแอฟริกา อเมริกา และยุโรปแล้ว ยังมีรายงานพบผู้ป่วยโรคนี้จากประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น กัมพูชา ฟิลิปปินส์ และ ประเทศไทย เป็นต้น

จนกระทั่งต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2557-2559 นี้เองที่มีรายงานถึงความสามารถของไวรัสซิกาในการก่อให้เกิดโรครุนแรงทางระบบประสาท เช่น โรค Guillain-Barre syndrome และ meningoencephalitis หรือ myelitis ในมนุษย์ นอกจากนี้ยังพบว่าการระบาดของไวรัสซิกาในประเทศบราซิลสัมพันธ์กับอัตราการเกิดความผิดปกติของ ทารกในครรภ์แบบ microcephaly โดยพบอุบัติการณ์เพิ่มขึ้นกว่า 20 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนที่จะมีการ ระบาดของซิกาไวรัสซึ่งมูลเหตุเหล่านี้เองที่ทำให้นานาชาติ รวมถึงองค์การอนามัยโลกมีการตื่นตัวต่อการระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสซิกามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดเชื้อในหญิงตั้งครรภ์¹

อาการของโรค²

ระยะฟักตัวของโรคซิกา ไข้เวลาประมาณ 3 - 12 วัน อาการของโรคซิกา คล้ายกับโรคที่เกิดจากอาร์โบไวรัส (Arbovirus) ซึ่งเป็นเชื้อไวรัสที่มีแมลงเป็นพาหะนำโรค เช่น โรคไขสมองอักเสบ โรคไขเหลือง และโรคไขเลือดออก เป็นต้น โดยมีอาการไข้ มีผื่นแดง เยื่อบุตาอักเสบ ปวดกล้ามเนื้อ ปวดข้อ อ่อนเพลีย ปวดศีรษะ อาการเหล่านี้ปกติแล้วจะพบเพียงเล็กน้อย และอาการจะพบอยู่ประมาณ 2 - 7 วัน ในช่วงที่เกิดการระบาดเป็นวงกว้าง ในหมู่เกาะเฟรนช์โปลินีเซีย และประเทศบราซิล ในปี พ.ศ. 2556 และ พ.ศ. 2558 เจ้าหน้าที่ได้รายงานภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นจากการติดเชื้อไวรัสซิกาต่อระบบประสาท ในระบบภูมิคุ้มกัน และปัจจุบันในประเทศบราซิล เจ้าหน้าที่ได้พบว่ามี การติดเชื้อโรค ซิกาเพิ่มขึ้นในประชาชนทั่วไป และในขณะเดียวกันพบว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศบราซิล มีการเพิ่มขึ้นของภาวะศีรษะเล็กแต่กำเนิด (Microcephaly) ในเด็กแรกเกิด อย่างไรก็ตามยังต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาวะศีรษะเล็กแต่กำเนิด (Microcephaly) กับการติดเชื้อไวรัสซิกา และต้องมีการค้นคว้าหาสาเหตุอื่นๆ ที่อาจมีผลให้เกิดภาวะดังกล่าวรวมด้วย

การแพร่เชื้อไวรัสซิกา¹

การแพร่ของไวรัสซิกาสู่มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยพาหะที่สำคัญ คือ ยุงลายบ้าน (Aedes aegypti) และ ยุงลายสวน (Aedes albopictus) โดยไวรัสจะเพิ่มจำนวนอยู่ในลำไส้ และต่อมน้ำลายของยุงชนิดนี้ ซึ่งมี

ถิ่นอาศัยอยู่ในแถบเอเชียหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก และทวีปอเมริกาเป็นหลัก ส่วนน้อยอาจพบในทวีปแอฟริกา และยุโรปตอนใต้ ยุ้งลายมักจะกัดคนในเวลากลางวันโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในเคสสถาน ในขณะที่ยุ้งลายสวนมักจะออกหากินนอก เคสสถาน และกัดทั้งคนและสัตว์ จนไปถึงปศุสัตว์ ไวรัสชิกามีวงจรชีวิตหลัก 2 แบบ คือ วงจรการติดต่อในป่า (sylvatic cycle) ระหว่างยุ้ง-สัตว์มีกระดูกสันหลังในป่า (ลิง)-ยุ้ง และ วงจรการติดต่อในเมือง (urban cycle) ระหว่างยุ้ง-คน-ยุ้ง นอกจากนี้ยังมีการรายงานว่าไวรัสชิกาสามารถติดต่อผ่านทางเพศสัมพันธ์ ติดต่อกับมารดาสู่ทารกในครรภ์ และยังสามารถตรวจพบไวรัสจากสารคัดหลั่งต่างๆ ของผู้ป่วย เช่น น้ำลาย ปัสสาวะ น้ำคร่ำ รก น้ำนม และน้ำอสุจิ และมีรายงานว่าผู้ติดเชื้อไวรัสชิกาจากการถูกลิงกัดอีกด้วย

การวินิจฉัย

การตรวจวินิจฉัยไวรัสชิกาทางห้องปฏิบัติการ ทำได้โดยการตรวจสารพันธุกรรมด้วยวิธี Real-time PCR (polymerase chain reaction) และการแยกเชื้อไวรัสจากตัวอย่างเลือดของผู้ป่วย สำหรับการตรวจแอนติบอดี ที่จำเพาะต่อไวรัสชิกาก่อนข้างยาก เนื่องจากไวรัสชิกามีลักษณะที่คล้ายกับไวรัสที่ก่อโรคอื่น เช่น โรคไขเลือดออก เวสไนล และไขเหลือง โดยสามารถส่งตัวอย่างเพื่อตรวจสารพันธุกรรมได้ที่ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์และ เครือข่ายทางห้องปฏิบัติการ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และสถาบันบำราศนราดูร

การรักษาโรค

ผู้ป่วยโรคชิกา ส่วนใหญ่มีอาการไม่รุนแรง จึงสามารถรักษาตัวได้โดยการพักผ่อนให้เพียงพอ ดื่มน้ำมากๆ รักษาตามอาการ เช่น ไข้าลดไข้ หรือยาบรรเทาอาการปวด แนะนำให้รับประทานยาพาราเซตามอล ห้าม รับประทานยาแอสไพริน หรือยากลุ่มลดอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ (NSAIDs) เพราะมียาบางชนิดที่เป็อันตราย สำหรับการเป็นโรคนี้อาจทำให้เลือดออกในอวัยวะภายในได้ง่ายขึ้น หากอาการไม่ดีขึ้น ผู้ป่วยควรปรึกษา และทำตามคำแนะนำของแพทย์

การป้องกัน³

ปัจจุบันยังไม่มีวัคซีนใดที่ใช้ป้องกันเชื้อไวรัสชิกาได้ ดังนั้นวิธีที่ดีที่สุดคือ ป้องกันไม่ให้ถูกยุงกัด เช่นเดียวกับไข้เลือดออกและโรคชิคุนกุนยา กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายตามที่พักอาศัย รวมทั้งป้องกันไม่ให้มีแหล่งน้ำขังเพื่อป้องกันการขยายพันธุ์ของยุง

หากกำลังจะเดินทางไปยังพื้นที่ที่มีการระบาดของไวรัสชิกา กรมควบคุมโรคแนะนำดังต่อไปนี้

- ใช้ยากันแมลง (ที่ได้รับการตรวจสอบว่าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม/ EPA-registered) โดยไม่ควรใช้ยากันแมลงกับเด็กที่มีอายุน้อยกว่า 2 เดือน
- ใส่เสื้อแขนยาวและกางเกงขายาว

- พักอาศัยในที่ที่มีหน้าต่างปิดมิดชิด
- หากจำเป็นต้องนอนนอกอาคาร ให้ใช้มุ้งกันยุง
- คลุมเปล / รถเข็นเด็กทารกด้วยตาข่ายกันยุง
- หากมีอาการต้องสงสัยว่าอาจเป็นโรคไข้ซิกา โดยเฉพาะผู้หญิงที่อยู่ระหว่างตั้งครรภ์ให้รีบไปพบแพทย์ เพื่อรับการตรวจวินิจฉัยทันที

หากคุณได้รับการวินิจฉัยว่า ติดเชื้อไวรัสซิกา ต้องหลีกเลี่ยงการถูกยุงกัดซ้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใน สัปดาห์แรกที่ป่วย เนื่องจากยังมีปริมาณเชื้อไวรัสซิกาในกระแสเลือดจำนวนมาก

หากถูกยุงกัดในช่วงนี้ เชื้อไวรัสจะติดไปที่ยุงและมีโอกาสแพร่ต่อไปยังผู้อื่นที่ถูกยุงกัดได้มาก

นอกจากนี้สำหรับผู้ชายควรหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์เป็นระยะเวลา 3-6 เดือน ส่วนผู้หญิงควรหลีกเลี่ยง การมีเพศสัมพันธ์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 2 เดือน หรือควรใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูกวิธีทุกครั้งเมื่อมี เพศสัมพันธ์

สำหรับผู้ที่เดินทางไปประเทศที่มีการระบาดของโรคไข้ซิกา

คำแนะนำสำหรับผู้เดินทางไปประเทศที่มีการระบาดของโรคไข้ซิกา ขอให้ผู้เดินทางระมัดระวังป้องกัน ไข้หวัด โดยสวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาวไหม้ดัด และใช้ยาทาป้องกันยุงกัด หากเป็นหญิงตั้งครรภ์ควร หลีกเลี่ยงการเดินทางไปยังประเทศที่มีรายงานการระบาด แต่หากจำเป็นต้องเดินทาง ไปประเทศดังกล่าวควร ปรึกษาแพทย์ และระมัดระวังมิให้ถูกยุงกัด สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข หน่วยงาน สาธารณสุข มีการเตรียมระบบการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันควบคุมโรคไข้ซิกา โดยมีระบบ การเฝ้าระวัง 4 ด้าน ได้แก่ การเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา การเฝ้าระวังทางกีฏวิทยา การเฝ้าระวังทารกแรกเกิดที่มีความพิการแต่ กำเนิด และการเฝ้าระวัง กลุ่มอาการทางระบบประสาท และได้มีการดำเนินการเตรียมความพร้อม ทางห้อง ปฏิบัติการเพื่อการตรวจวินิจฉัยโรค การเตรียมความพร้อมด้านการดูแลรักษา และการดำเนินการควบคุม แผลงพาหะนำโรค

แหล่งข้อมูล

1. กรมควบคุมโรค.คู่มือการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสซิกา.[อินเทอร์เน็ต].[สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563] จาก :
http://odpc8.ddc.moph.go.th/upload_epi_article/olyRPY7MaK3Sdfs4ZTBx.pdf
2. กรมสุขภาพจิต โรงพยาบาลสวนปรุง.โรคไข้ซิกา Zika virus disease.[อินเทอร์เน็ต].[สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563] จาก :
<http://www.suanprung.go.th/ic/file/%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B8%8B%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2.pdf>
3. HDสุขภาพดีเริ่มต้นที่นี่.ไวรัสซิกา.[อินเทอร์เน็ต].[สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563] จาก :
<https://www.honestdocs.co/what-is-zika-virus>